

Waasan Päivälehti

WASA DAILY

Wasa Dagblad

Photo Supplement

Pörtom kyrka

Pirttikylän kirkko

The Church in Pörtom

Kyrkan i Pörtom

Pörtom hörde till Kyro socken fram till år 1555. Vägen till den ståtliga medeltida kyrkan i Storkyro var lång, liksom till kapellkyrkan i Laihela det det var 4 mil. Pörtomborna anhöll därför om att bli överförda till Närpes, dit vägen längs Närpes ås ådal var mycket kortare, Dit var det bara 3 mil. En annan orsak till denna begäran var att predikan efter reformationen börjat hållas på befolkningens eget språk - och kunskaperna i finska var inte då och under en lång tid framåt ganska bristfälliga.

Pörtom hörde till Närpes i 300 år. Man vet inte helt säkert när den första kyrkan i Pörtom byggdes. Dr K V Åkerblom som skrivit Pörtoms historia för 70 år sedan tror att kyrkan byggdes 1654 eller tidigare. Ungefär vid samma tid grundade man också en gravgård i bortom denna första kyrka lär ha varit ungefär 13 m lång och 7 m bred den hade 2 dörrar, en huvudingång för allmogen och en dörr för prästen. Det lär ha funnits 29 bänkar i kyrkan och ungefär 100 personer rymdes att sitta vilket nog var tillräckligt vid den tiden.

År 1703 fick Pörtom en egen präst och samma år byggde Pörtom-borna en prästgård åt honom.

Det blev ganska dyrt för socknens

folk att dels betala lön åt den egna prästen och del delta i avlöningen av prästerna i Närpes. 1791 började Övermark delta i avlöningen av prästen i Pörtom.

Den gamla kyrkan fanns vid den så kallade udden nära ån. Bredvid kyrkan fanns en klockstapel. I medlet av 1700-talet konstaterades att kyrkan var i så dåligt skick att allting borde förnyas. Man började därför planera en ny kyrka. Den gamla kyrkan försökte man sälja men ingen ville köpa denna och småningom revs den liksom också den gamla klockstapeln. På platsen för den gamla kyrkan finns numera en minnesten.

Det fanns många som ville ha en stenkyrka, men detta visade sig bli alldeles för dyrt. Pörtom var en fattig kommun med endast 34 bönder och 10 nybyggare och hela invånarantalet var vid denna tid endast 457 personer. Småningom enades om enades man om att bygga en kyrka av trä. Kyrkan skulle rymma omkring 600 personer, Ritningarna fastställdes i maj 1771 på Ulriksdals slott av kungen och slutresultatet blev en ståtlig långt kyrka av trä på en idealisk plats vid den nya landsvägen.

Grundstenen till kyrkan lades den 21 september 1781 och prostens

En karta från 1700-talet där den gamla kyrkan från 1650-talet finns inritad. Kartan finns publicerad i boken "Pörtom socken och kyrka under 200 år", 1983

Laihiander som höll ett tal lade med Gustav III:s kröningspenning i en liten lackerad järnbleckdosa i grunden.

Det tog 2 år att bygga kyrkan men i september 1983 var den redan så färdig och att den skulle kunde invigas kyrkan var 18 m hög 40 m lång och 11,7 m bred. Med klocktornet var kyrkan 40 m hög. Kyrkan invigdes den 7 september 1783. Helt färdig blir den först 1790 och ganska snart efteråt måste taket repareras två gånger eftersom det läckte.

I kyrkan finns ett litet kyrkomuseum där bland annat överstycke till den gamla predikstolen, några delar av den gamla orgeln från 1866, den gamla altartavlan och ett gammalt

altare förvaras. Kyrkomuseet finns i ett utrymme i anslutning till trappan till orgelläktaren.

År 1859 blev Pörtom en egen församling och denna verkade sedan ända fram till år 1977 då församlingarna i Pörtom, Övermark och Närpes bildade en gemensam kyrklig samfällighet. Ett par år tidigare hade den norra delen av Pörtom överförts till Malax församling.

Pörtom då och nu

Pörtom kyrka, en bild publicerad i Vasabladet den 3.8.1940

Pörtom då och nu

Närpes prosteris reformationsfest i Pörtom kyrka 1967. Från vänster kyrkoherde Rafael Järnström, kontraktsprost Selim Melin, pastor Holger Andersson och kyrkoherde Albert Tåg.

Foto: Rafael Olin SLS's bildarkiv, www.sls.finna.fi, CC BY 4.0

Altartavlan i Pörtom kyrka

Den äldsta altartavlan i Pörtom var en kopia av en altartavla i Maria Eleonora-kyrkan i Sverige. 1898 hade en konstnär vid namn M. Forss målat en tavla med namnet "Kristi uppstigande till himmelen".

Denna ersattes år 1913 av en kopia av Albert Edelfelts altartavla i Trefaldighetskyrkan i Vasa. Kopian är målad av Toini Kallio, sedermera känd som textilmålare. Hela tavlan rymdes inte med, änglarna i övre delen av

tavlan var hon tvungen att lämna bort på grund av utrymmesbrist. Annars är det fråga om en mycket noggrann och samvetsgrann kopia. Toini Olga Kallio var född 1891 i Pörtom. Hennes far, kontraktsprost Pietari Antero Kallio, var då kyrkoherde i Pörtom. Mamman var Lydia Charlotta Durchman, Toini hade genomgått en kurs i Konstföreningens ritsskola år 1911. Hon gjorde kyrklig textil, bildvävnader, fanor och inredningstextilier och

hon deltog i utställningar i Milano och Antwerpen. Hon hade en egen textilaffär i Helsingfors och verkade som teckningslärare bland annat i Vasa. Hon dog 1981.

Hennes bror, Oiva Sakari Kallio (1884-1964) var en känd arkitekt, som bland annat ritat kyrkan i Karkku och kyrkan i Äyräpää, denna förstördes under vinterkriget. Han hade ett ärofyllt uppdrag som ordförande för Finlands arkitektförbund under åren 1927-28. En annan bror, Kauno Kallio, var också arkitekt och han ritade bland annat Pörtom ungdomföreningslokal och Hartmans affärshus i Vasa. En annan bror, Uno Lauri

Albert Edelfelts altartavla "Herdarnas tillbedjan" i Trefaldighetskyrkan i Vasa är en av de finaste i Finland och är alltså förebild till altartavlan i Pörtom.

Den målades av Edelfelt (1863-1905) år 1894 och det är den enda altartavla han målat. Tavlan beskriver förundran och glädjen över födelsen av ett nytt liv. Dess centrala karaktär är Jungfru Maria, som håller den nyfödde Jesus i sina armar. Framför dem finns en grupp herdar, med änglar utspridda över dem. En skolflicka från Helsingfors, Sigrid Charlotta Hyvönen, fick äran att vara modell för Maria, och modellen för Jesusbarnet i hennes famn var ett nyfött flickebarn, vars namn förblivit okänt. Edelfelts altartavla "Herdarnas tillbedjan" är ett fint exempel på finsk kyrkokonst. Det är både konstnärligt värdefullt och historiskt betydelsefullt. Det kan nämnas att Edelfelt själv hade planerat namnet "Natten i Betlehem" för tavlan.

Pörtom då och nu

Pörtom då och nu

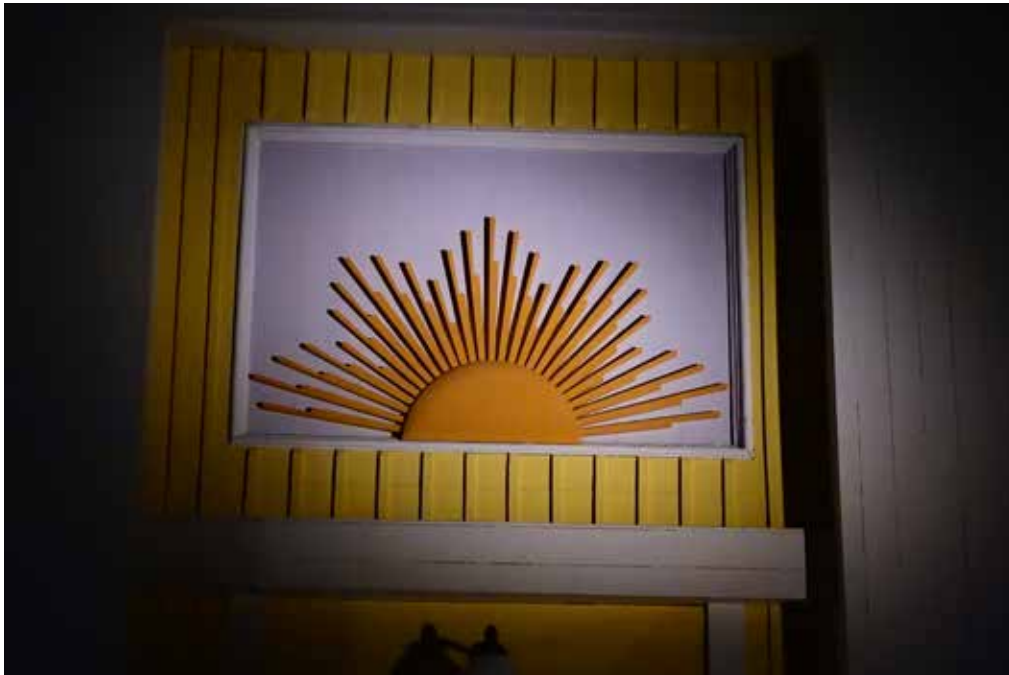

Pörtom då och nu

Pörtom då och nu

under
Konung
G U S T A F III: s
regering

Åhr 1781 den 21 SEPTEMBER
blef första grund stenen Till
denne kyrka lagd och Åhr
1783. den 7 SEPTEMBER blef
hon full byggd Samt Der-
ranom helgad och invigd

Pörtom då och nu

Pörtom då och nu

Pörtom då och nu

Pörtom då och nu

Hjältegravarna

Bilder från hjältegravarna

Denna text publicerades i Vasabladet den 3 augusti 1940, ett halvt år efter vinterkrigets slut:

Den stora frågan.

Utsocknebor som 1 sommar Besöka Pörtom finna att djup sorg och förstämning råda 1 många hem. Vid väggkorsningen strax invid kyrkan ser man något, som icke funnits på platsen förut. Det är en grupp nya, vita kors. De minna oss om den gångna vinterns ödeskatastrofer. Det är 28 stupade unga män, som här erhållit sina sista viloplatser och sova evighetens sömn. Två pörtombor vila uti familjegravar och 11 ynglingar ha sina gravar på okända platser. Även dessa ynglingar ha erhållit minnesvårdar i den vita gruppen.

Inskriptionens ordalydelse på vårdarna manar besökaren till djup eftertanke.

Huru många familjer som hårt drabbats av ödets slag är svårt att beräkna. Bland de stupade finnas tre brödrapar. Tre ynglingar voro >åde fader- och moderlösa, men de hade ju andra kära anhöriga. Tolv voro gifta och efterlämnade bittert sörjande hustrur, barn och svärföräldrar. Och en och var hade sina kära vänner och bekanta, som känna saknaden stor. Ävenså finnes det hem, där sonen hunnit överflytta till annan församling och medräknas bland de stupade uti

sin nya hemförsamling.

I en lång rad av vålnader se vi dem alla, som nödgats lämna sina anspråkslösa, men fridfulla hem för att offra sina liv. Vårt liv har blivit fattigare utan dessa människor, varav en och var stodo någon av oss nära. Det är icke alla anförvanter, som förmått bära de lidna förlusterna.

De stora orden: »Mitt fosterland, för dig i alla öden, min bästa kraft jag ödmjukt offra vill.» »Ej med klagan skall ditt minne firas.» »Härlig är döden när modigt i främsta ledet du dignar», o. s. v. de hava blivit mycket slitna under det gångna halvåret. De hava på intet sätt förmått täcka den stora, djupa sorgen. De hava verkat på något sätt som ett tomt skryt med andras förluster av personer som själva icke varit med.

Den djupa sorgen kan icke med ord beskrivas eller också, låt oss ägna en allvarlig begrundan åt följande passus 1 Runebergs Soldatgossen: »Men mor hon grät, tre dar å rad, så blev hon lagd på bår!»

Den våldsamma döden kan icke le, den grinar styggt och hjärtlöst. Den kan icke dölja, att den är ett verk av människors ondska. Offerdöden är hemskare än vad de flesta förmå fatta och fagert ordglitter förmår icke alltid gömma vår okunnighet.

Då vi tala om våra fallna vänner böra vi därför helst nöja oss med lågmäld

Pörtom då och nu

saknad, stum vörndnad, känslornas
äkt värme. Vi böra om och om igen
begrunda den stora frågan:

Varför skola människor strida,
Varför skall det flyta blod,
Varför skola många lida
För ett fåtals övermod?

S ö r j a n d e

